

Rewilding in Europa

Tekst Henk van der Scheer

Beide vorige keren heb ik het gehad over de essentie en inhoud van rewilding. Vervolgens is de ontwikkeling in de VS besproken met als grote voorbeeld het Yellowstone National Park. Belangrijk daar was het creëren van grote beschermde natuurgebieden, verbinding tussen gebieden en het bevorderen van de aanwezigheid van cruciale diersoorten zoals grote grazers en roofdieren. Ook in Europa wordt op die manier in negen landen aan grootschalig natuurherstel gewerkt en in Spanje gaat men binnenkort in een tiende gebied van start.

De eerste verkenningen naar Europese rewilding vonden plaats in 2008-2009, waarbij onder andere de Nederlandse tak van het Wereld Natuur Fonds (WNF) betrokken was. Een eerste studie toonde aan dat miljoenen hectaren landbouwgrond in Europa verlaten zouden worden als gevolg van een ouder wordende bevolking, trek van jonge mensen naar de stad, en een slechte concurrentiepositie van de landbouw in deze veelal voor productie marginale gebieden. Er ontstond ruimte en een kans voor rewilding. Tegelijk viel een andere belangrijke ontwikkeling op, namelijk de terugkeer van tientallen iconische en belangrijke diersoorten in grote delen van Europa, waaronder bevers, wolven, edelherten, reeën, steenbokken, gemzen, wisenten, lynxen, kraanvogels, zeearenden en gieren. Ze zijn belangrijk omdat het veelal sleutelsoorten zijn voor ecologische leefomgevingen.

Rewilding Europe

Die kansen leidden in 2011 tot de oprichting van *Rewilding Europe*, een organisatie met een nieuwe visie op natuurontwikkeling. De hoofdzetel van *Rewilding Europe* is gevestigd in Nijmegen; directeur is de Nederlander Frans Schepers, opgeleid als bosbouwer en natuurontwikkelaar. Na een publiekelijke oproep werden een 30-tal landschappen aangedragen door lokale organisaties die wel wat

zagen in rewilding. Op basis van kans van slagen werden uit die voordracht tien gebieden geselecteerd door *Rewilding Europe* met elk een oppervlak van minimaal 100.000 ha. In negen daarvan werd meteen van start gegaan. De oppervlakten variëren van 100.000 ha (onder andere de Centrale Apennijnen in Italië) tot 1.400.000 ha (Zweeds Lapland). Een tiende gebied (het Iberisch hoogland in Spanje in de in de regio's Castilla-La Mancha en Aragón) staat in de startblokken om mee te doen. *Rewilding Europe* werkt

samen met lokale partnerorganisaties. Uit recente rapporten blijkt volgens *Rewilding Europe* dat de kosten van het beheer volgens rewilding principes veel lager uitvallen dan de kosten van het traditioneel natuurbeheer van Europese Natura 2000-gebieden. Geschat wordt dat het traditionele beheer in Europa 5,8 miljard euro per jaar kost, terwijl daarvoor slechts een fractie - minder dan 20% - beschikbaar is in de betrokken lidstaten. Naast *Rewilding Europe* zijn er ook nog andere initiatieven waarin gewerkt

Eland stier. Foto Coulter J. Schmitz

wordt aan grootschalig ecologisch herstel, onder meer in het kader van het 'Endangered Landscapes Programme', aldus Schepers. Ook zijn kleinere initiatieven aangesloten bij het Europese Rewilding Netwerk, waaronder in Nederland het Drents-Friese Wold, het Kraansvlak (een open duingebied tussen Bloemendaal en Zandvoort), de Marker Wadden, de Millingerwaard, de Maashorst, de Slikken van de Heen, het Kempens Broek en Rivierpark Maasvallei.

Van de negen grote landschappen in Europa waar rewilding in de praktijk wordt gebracht, bespreken we hier een viertal zeer verschillende gebieden. Dat betreft de volgende landschappen: Zweeds Lapland, de Affric Hooglanden in Schotland, de Grote Côavallei in Portugal en de Donaudelta in Oekraïne, Roemenië en Moldavië.

Zweeds Lapland

Zweeds Lapland heeft het grootste oppervlak (1.400.000 ha) van alle rewilding-gebieden. Het landschap omvat bossen met naaldbomen, toendra's, alpiene graslanden en veengebieden met meren en bergrivieren. In het rewildingsprogramma wilde men

Lynx. Foto sonnenfoto21

rivieren, veengebieden en bossen herstellen met als doel een betere vismigratie en in samenwerking met de ongeveer 20.000 Sami in Zweden de trek van rendieren tussen lage en hoge delen beter mogelijk maken. Door de vele diersoorten en het ruige landschap hoopt men toeristen aan te trekken en daarmee de economie in het gebied op te krikken.

In Lapland leven veel elanden samen met beren, veelvraten (marterachtigen), lynxen en rendierkuddes. Elanden en rendieren zijn in Lapland de grote grazers. Hun natuurlijke populaties worden gereguleerd door predatoren zoals beren, veelvraten en lynxen. De aantallen bevers nemen toe, evenals die van de steenbokken, zwanen, zeearenden en wolven.

Steltkluut. Foto Abe Maaijen

Affric Hooglanden

De Affric Hooglanden in Schotland beslaan een oppervlak van 185.000 ha. Het gebied is een middelgebergte met veengebieden, grasland en hellingbossen in de lagere delen. In het gebergte kent men ook plateau's en riviervalleien. In één van die valleien (*glens* in het Schots) loopt de rivier Affric. Het beheer is onder andere gericht op de ontwikkeling van een oost-west corridor.

"Specifiek hoop ik op verbetering van de rivieroeverbossen, waarin door een rijk rivierecosysteem vele insectensoorten en vissen een plek kunnen gaan vinden. Dus daar gaan we beginnen, met herstel van de kuststroken, door bomen aan te planten en ook door niets te doen en de natuur zijn gang te laten gaan", zegt een lokale medewerker.

Men probeert dus de bossen te herstellen door middel van gerichte aanplant en natuurlijke regeneratie. Ook moet het wildbeheer veranderen en wil men de lokale economie ontwikkelen. Inheemse diersoorten die zeker gaan profiteren van de natuuruitbreiding zijn rivierbewoners als zalmen, forellen, visarenden en otters en bergbewoners als steenarenden, korhoenders, velduilen en sneeuw hazen.

Grote Côavallei

De Grote Côavallei in het noorden van Portugal omvat een gebied ter grootte

van 110.000 ha. Het is een plateau met canyons en kliffen, riviervalleien en een rotsachtig terrein met eikenbossen. De populatie wilde herbivoren groeit en er komen wilde zwijnen, reeën, edelherten, steenbokken, gieren en keizerarenden voor. Op de rotsachtige terreinen met arme gronden kwamen jarenlang kleine boerenbedrijven voor, maar die worden meer en meer verlaten en vervangen door natuur waaronder eucalyptusbomen en dennen die nogal eens leiden tot bosbranden. De introductie van wilde paarden en tarrossen (wilde runderen) zorgt voor begrazing waardoor niet alles dichtgroeit en beperkt daarmee het optreden van bosbranden. Branden voorkomen is een duidelijk onderdeel van het natuurbeleid ten voordele van de menselijke bewoners. Tot de toppredatoren behoren wolven en lynxen.

Donaudelta

Het gebied omvat 180.000 ha rivierdelta in Oekraïne, Roemenië en Moldavië. In die delta komen uitgestrekte rietvelden, moerassen en rivierbossen voor die in de herfst en het voorjaar overstromen. Daarnaast komen er duinsystemen, kustlagunes en laaglandbossen voor. Maatregelen voor rewilding omvatten het herstel van de hydro-dynamiek door het onder water zetten van mislukte polders, het herstel van steppe en laaglandbos en de herintroductie van grote grazers.

Er komen meer dan 300 soorten vogels voor. Onder de broedvogels bevinden zich dwergaalscholvers, roze pelikanen, kroeskoppelikanen, kwakken, ralreigers, purperreigers, zwarte ibissen, roodpootvalken, steltkluten, vorkstaartplevier, witwang en zwarte sterns en scharrelaars. In het winterhalfjaar verandert de soortensamenstelling. Dan overwinteren hier grote groepen kolganzen, roodhalsganzen, pijlstaartenden en maximaal 500 individuen van de zeldzame dwerggans. Zeldzame zoogdieren, zoals (steppe)bunzingen, otters, nertsen en siesels (grondeekhoorns) zijn ook in de delta te vinden evenals de amfibieën Donau-kamsalamanders en roodbuikvuurpadden. Er wonen ongeveer 15.000 mensen in de delta. De meeste inwoners zijn vissers die gebruik maken van traditionele houten kajaks voor de visvangst.

De volgende keer wordt rewilding in de Lage Landen besproken, met als leidraad hoofdstuk 13 in het boek *Natuurbeheer – Praktijk en wetenschap hand in hand* (Van Uytvanck e.a., 2022). ●

Referentie

Van Uytvanck, J., Hermy, M., De Blust, G. en Hoffmann, M., 2022. *Natuurbeheer - Praktijk en wetenschap hand in hand*. Uitgeverij Sterck en De Vreese, Bornmeer, Be. ISBN 978 90 5615 970 2.

Steenarend op nest. Foto Tomas Hulik ARTpoint